

מתקריבים לנקודת רתיחה

written by מאיר בן שבת | 12.06.2025

60 הימים שהנשיא טראמפ הקצה למשא ומתן באו אל קיצם.

זה כנראה לא יהיה מה שימנע את כינוס הסבב השישי של שיחות-הגרעין בין ארה"ב לאיראן, שצפוי להיערך ביום ראשון הקרוב, במוסקט בירת עומאן. השיחות יתקיימו בצל מתיחות חסרת-תקדים בין-הצדדים ולאחר כמה יממות של הסלמה מהירה, ברטוריקה, בפעילות המדינית ובהכנות לקראת התנגשות צבאית.

המגעים בשני הסבבים האחרונים של המשא-ומתן לימדו כי המרחק בין העמדות של וושינגטון וטהרן גדול מאוד, בעיקר בסוגיית ההעשרה. הם חיזקו אצל הנשיא טראמפ את החשד שאיראן מנצלת את המשא ומתן למשיכת-זמן. מעל הכל, הם הבהירו לו שהחלטותיו להפסיק את הלחימה בחות'ים ולבלום את ישראל מלבצע מהלך התקפי חד-צדדי נגד איראן, מתפרשות ע"י המשטר בטהרן כהסתייגות אמריקנית מהאופציה הצבאית ומחזקות אותו בסרבנותו.

הצהרתו של מזכיר ההגנה פיט הגסט' בפני הקונגרס לפיה "יש אינדיקציות רבות לכך שהאיראנים מתקדמים לעבר משהו שנראה דומה מאוד לנשק גרעיני", נועדה לא רק לבסס את הלגיטימיות להגברת הלחץ על איראן אלא גם להמחיש את הדחיפות.

כעת, בשעה שהמשא ומתן נכנס לשלב המכריע שלו, ארצות הברית מתייצבת מול איראן כשהיא אוחזת בידיה בשלושת מנופי הלחץ המשמעותיים ביותר כלפי המשטר בטהרן: המנוף הצבאי [1] המוכנות לתקיפה צבאית של איראן -לכל הפחות בגיבוי אמריקני, המנוף המדיני [2] שהתחזק בעקבות מתן ההזדמנות לפתרון דיפלומטי ובייתר שאת לאחר הקביעה הרשמית של מועצת הנגידים של סבא"א (הסוכנות הבינלאומית לאנרגיה אטומית) כי איראן מפרה את התחייבויותיה בתחום הפיקוח הגרעיני. המנוף השלישי הוא המנוף הכלכלי [3] שמתעצם כעת בעקבות האפשרות שנפתחה להפעלת מנגנון ה-Snapback להחזרה אוטומטית של הסנקציות הקשות שהוסרו מעל איראן בעקבות חתימתה על הסכם-הגרעין ב-2015. הפעלתו של מנגנון זה תלויה במדינות האירופיות השותפות להסכם ונראה כעת כי הן נכונות לכך.

לאן פנינו ?

ניתן לסמן ארבעה תרחישים להתפתחות המהלכים בסוגיית איראן.

- התרחיש הראשון: הגעה להסכם מלא [4] בין אם כתוצאה מהתקפלות מצד טהרן וקבלת תנאיה של ארה"ב ובין אם בעקבות "הצעה יצירתית" שמאפשרת לשני הצדדים לטעון כי לא ויתרו על עמדותיהן העיקריות. אם לשפוט על פי תגובת טהרן להחלטת סבא"א וההצהרות התוקפניות של דובריה בימים האחרונים, הרי שסיכויי של תרחיש זה הם

נמוכים. המשטר מאותת בכל דרך כי הוא לא יוותר על "זכותה של איראן להעשיר אורניום בשטחה" ומתריס כי "כאשר יענו אותו [?] כן ירבה וכן יפרוץ".

■ התרחיש השני: פתרון ביניים מדיני. מיקוד מאמץ צוותי המו"מ בהגעה להסכם-ביניים מוגבל. הסכם שידרוש מאיראן להקפיא-מצב או להפחית את רמת ההעשרה ולהתחייב לצעדים נוספים ובתמורה לכך יקפיא את צעדי הנגד הנוספים שמתוכננים כלפיה. הסכם כזה כמובן לא יספק פתרון לבעיות הקשות הרבות הנובעות מקיומה של תשתית גרעין על אדמת-איראן ובנוסף לכך גם יביא להחמצת ההזדמנויות המדיניות, הכלכליות והצבאיות שנוצרו מולה בשנה הנוכחית. היתרון היחיד של תרחיש זה, בעיני המצדדים בו, הוא בלימת ההידרדרות לעימות ישיר (לפחות מצד ארה"ב ושותפותיה) עם איראן בטווח הזמן הקרוב.

■ התרחיש השלישי: כישלון השיחות והסלמת העימות, לרבות הפעלת האופציה הצבאית.

לנוכח מאפייניו של עימות צבאי מסוג זה, יש יתרון ברור לכך שהובלתו תהיה ע"י ארה"ב ולכל הפחות שהיא תתמוך ותסייע.

הדאגה הישראלית מפני הגעה להסכם ביניים או לפיתרון מדיני שאינו נותן מענה לבעיות היסוד ומחמיץ את ההזדמנויות שנוצרו, היא עדיין במקומה.

הנשיא טראמפ אמנם מבין היטב את הסיכונים בהגעה להסכם כזה, אך בארה"ב לא מתעלם גם ממחירה של האלטרנטיבה הצבאית. המאמץ המדיני וההסברתי מצד ישראל חייב להימשך, כשעתה [?] החלטת סבא"א מספקת לו רוח גבית.

הנשיא טראמפ היה זה שהגדיר את הסכם ה-JCPOA מ-2015 כ"הסכם נוראי" "מביד" ו"רקוב" ופרט קבל עם ועולם את חולשותיו. את הדרישה האיראנית לתכנית גרעין אזרחית, הוא הגדיר אז כ"פיקציה אדירה של המשטר הרצחני" והבהיר כי מלבד האיומים הישירים מצד איראן, הסכם כזה עלול לפתוח מירוץ חימוש גרעיני בכל המזרח התיכון. הטיעונים מ-2018 רק קיבלו משנה תוקף, בשנים שחלפו מאז, במעורבותה של איראן במלחמה באוקראינה, בחימוש של אירגוני הפרוקסי וליבוי הסיכסוכים במזרח התיכון, ובהתקפות הטילים והכטב"מים חסרות התקדים על מדינת ישראל. לא נידרש דמיון נועז כדי להבין את הסכנה הנשקפת מהחיבור שבין משטר אסלאמי קיצוני, טילאות מודרנית ויכולות גרעיניות.

כמו בשחמט, אין די בתיכנון מהלכינו מול האוייב, חשוב להתבונן גם בתכניות ובבמהלכיו ולהתכונן לאפשרות כי יפתיע, בין במתקפת-מנע (אם יחוש כי כלו כל הקיצין לקראת התקפה נגדו), בין בשימוש באמצעים ובזירות שאינם במוקד תשומת הלב ובין בנקיטת מהלכים בתחום הגרעין.

כך או אחרת, ההתפתחויות מקרבות לא רק את ישראל אלא גם את ארה"ב והעולם המערבי לנקודת ההכרעה בהתמודדות עם שחקן-מפתח בציר הרשע ובעצוב הסדר העולמי החדש.

המאמר פורסם במקור ראשון, בתאריך 13.06.2025.